

‘Dood willen om je naasten niet tot last te willen zijn is een vorm van existentieel lijden’

Beeld Patrick Post

Trouw spreekt vijf artsen die wekelijks te maken hebben met patiënten met een doodswens. Waarom kiezen mensen voor euthanasie?

Tobiah Palm 25 maart 2023, 19:24

Zelfs op het moment van euthanasie willen patiënten hun familie niet tot last zijn, zegt specialist ouderengeneeskunde Julia Sterk-Blaauw. “Zit je wel goed, vragen ze aan een dochter, of ze zeggen: als je het te moeilijk vindt mag je ook weglopen. Eerder in het proces wegen die zaken vaak ook al mee. Mensen verkiezen soms een kunstmatige dood boven nog iets langer blijven leven en verzorgd worden door hun familie, uit angst om een last te zijn.”

Van de deelnemers aan een onderzoek van deze krant die euthanasie een optie vinden, vindt 57 procent het belangrijk om hun naasten niet te veel te belasten in hun laatste levensfase. Eén op de vijf ondervraagden gaf aan euthanasie te overwegen om zo geen belasting te zijn voor de maatschappij. Dat is op zijn zachtst gezegd opvallend: volgens de euthanasiewet mag een levenseindewens niet tot stand komen als gevolg van enige externe druk.

Hoofd- en bij-reden

Kan er sprake zijn van externe druk als iemand zichzelf ziet als een zorg voor anderen? Volgens het hoofd van de Palliatieve Zorg van het Amsterdamse ziekenhuis het OLVG Marike de Meij wel. Ze is huisarts en voert vaak gesprekken met patiënten met een doodswens. Daarnaast is ze Scen-arts: een onafhankelijke dokter die meekijkt over de schouders van een arts die voornemens is een euthanasie uit te voeren, en controleert of er aan de wettelijke zorgvuldigheidseisen is voldaan. De Scen-arts voert gesprekken met zowel de uitvoerende arts als met de patiënt. “Ik hoor weleens dat mensen geen belasting willen zijn voor hun naasten, maar niet zo vaak”, zegt De Meij. “En als ik het wel hoor gaan bij mij de alarmbellen af. Daar ben ik erg alert op. Dat is een hele verkeerde reden om om de dood te vragen.”

Huis- en Scen-arts Leo Weusten ziet dat anders. “Het moet natuurlijk nooit de hoofdreden zijn”, zegt hij. “De hoofdreden is het ondraaglijk lijden. Maar als bij-reden hoor ik het weleens. En ik vind dat wel invoelbaar.”

Mirjam Willemsen, eveneens palliatief arts en sinds vier jaar zelf ongeneeslijk ziek, ziet de wens om naasten niet te willen belasten als een vorm van existentieel lijden. “Ik hoor het vaak en ik neem het mee in het verzoek.” Ze benadrukt: het gevoel mag niet voorkomen uit daadwerkelijke druk van de familie.

Ook klinisch geriater Esther Cornegé-Blokland, die zelf geen euthanasie uitvoert maar wel met kwetsbare ouderen werkt, hoort van patiënten dat ze soms liever dood willen dan hun familie tot last zijn, vooral als ze de diagnose dementie krijgen. Palliatief huisarts Sterk-Blaauw gaat, als een patiënt zo'n angst uitspreekt, altijd het gesprek aan: “Ik vraag of de familie klaagt over het ontfermen over een patiënt, en of dat onderwerp besproken is. Vaak leidt zo'n vraag tot mooie gesprekken in de familie.”

Niet naar een verpleeghuis willen

De geraadpleegde zorgprofessionals zien in hun werkveld geen patiënten die euthanasie aanvragen om zo geen belasting te zijn voor de maatschappij. “Ik denk dat de respondenten die dat antwoord aanklikten zelf niet ernstig ziek zijn”, zegt Weusten. “Wanneer iemand echt doodgaat speelt de maatschappij geen rol meer.”

Wel horen de artsen steeds vaker dat mensen de verhuizing naar een verpleeghuis in hun doodswens laten meewegen. Dat komt volgens Cornegé-Blokland deels door slechte pr (er bestaat een schrikbeeld van verpleeghuizen dat niet altijd klopt), en door de daadwerkelijke staat van sommige tehuizen. Veel artsen nemen hun patiënten mee naar een plek waar ze terecht zouden komen zodat de patiënten kunnen kijken of ze zich daar thuis zouden kunnen voelen. Vaak blijkt het vermoeden niet helemaal te kloppen, is het er gezelliger dan verwacht en willen patiënten er alsnog de laatste maanden van hun leven doorbrengen.

Soms is het antwoord nee, zegt Willemsen. “Ouderen die in een verpleeghuis komen leven gemiddeld nog maar acht maanden. Sommigen sterven liever iets eerder dan dat ze tussen andere zorgafhankelijke patiënten zitten.”

Is dat kwalijk? “Misschien”, zegt Weusten. “De zorg zou natuurlijk zo ingericht moeten zijn dat het plezieriger en geruislozer is om te sterven in een tehuis. Maar hoezeer zorgwerknemers hun best ook doen, dat is het niet. En ik zou zelf ook niet uitkijken naar een naar urine ruikende omgeving waar altijd onderbezetting is, om daar te wachten op de dood.”